

JAHON ADABIYOTI GALEREYASIDA

Muhiddinova (Abdullayeva) D.M.

*Qo'qon Davlat Pedagogika Instituti, Chet tillar fakulteti,
ingliz tili va adabiyoti kafedrasida o'qituvchi*

Tayanch so'zlar: ferula, ilohiyot fanlari, defektor, qaytarilmas qasam, cherkov izi, kitobxonlik, diniy ta'lim, diniy bo'lmagan dunyoqarash, sinekur, talonchilik, dissidentlik, anglikan ruhoniylari, xotiralar.

Ключевые слова: ферула, богословие, перебежчик, необратимая клятва, церковный след, чтение, религиозное образование, нерелигиозное мировоззрение, sineкура, грабеж, диссидентство, англиканское духовенство, воспоминания.

Key words: ferula, theological sciences, defector, irrevocable vow, ecclesiastical imprint, book-reader, religious education, non-religious worldview, sinecure, spoliation, dissidence, Anglican clergy, reminiscence.

Aristofandan tortib to hozirgi kungacha cho'zilgan hajviy o'qituvchilarning jahon adabiy galereyasida bilimdon doktor Skinnerning portreti, insof bilan aytganda, birinchi o'rinlardan birini egallashi kerak. Va shunga qaramay, u ham yirtqich hayvon emas. U Dikpens tomonidan tasvirlangan qo'pol va mast janob Squeersga deyarli o'xshamaydi. O'ziga xos tarzda, u hatto ilg'or odam. Uning maktabida, 50-yillarda, ko'p asrlik urf-odatlariga muqaddas rioya qilib, Etonda gullab-yashnashda davom etadigan tayoqlar bekor qilindi. Kichkina Ernest o'z ferulasi ostida, umuman olganda, uydagidan ko'ra osonroq yashadi. U o'z ona tomi ostida qanday azoblarni boshdan kechirmagan edi! Va u maktabda zerikdi. Va faqat hayotimning eng yaxshi va eng samarali yillarini behuda o'tkazdim.

Universitetda ham... Biroq, yo'q: u o'sha yerda ilohiyot fanlari kursini o'qidi, bu unga ma'naviy darajaga kirishga imkon berdi va bu uni deyarli barbod qildi. Bu erda biz romanning markaziy o'zagiga tegamiz. Chunki «Barcha tana yo'li» birinchi navbatda Anglikan cherkovi haqidagi kitobdir.

Butler adabiyotda cherkov lageridan defektor sifatida paydo bo'ldi. U jamoatning barcha zaif tomonlarini, sharmandalarcha himoyalangan barcha sirlarini hammadan ko'ra yaxshiroq bilardi. U ruhoniyning kasal parishionerning

to'shagida nima haqida o'ylayotganini va u qaytarib bo'lmaydigan qasamyod qilishga tayyorlanayotganda yosh bakalavrni nimadan qiynaganini bilar edi. Romanning butun uslubi aniq cherkov iziga ega. Butlarning tili Injil iboralari bilan to'yingan. Ulardan ba'zilari istehzoli parodiya xarakteriga ega, ammo bu umumiy qoida sifatida ko'tarilishi mumkin emas. Ko'pgina hollarda, Bibliyadagi tayyor iboralar matnga mutlaqo beixtiyor kirib boradi. "Hamma insonning yo'li" kabi kitobni yoshligidan diniy ta'lim olgan va dunyoviy, diniy bo'lmagan dunyoqarash cherkov pravoslavligining so'nggi qoldiqlarini siqib chiqarganidan keyin uni hech qachon unutmagan yozuvchigina yoza oladi.

Din va cherkov har doim va hamma mamlakatlarda sinfiy kurash va sinfiy zulmning quroli bo'lib xizmat qilgan. Din ma'lum bir tarixiy lahzada nima deb atalishidan qat'i nazar, hayot hukmdorlari - quldorlar, feodallar yoki kapitalistlar - ekspluatatsiya qilinayotgan ommaning ongiga ta'sir qilishning eng kuchli vositasini qo'yadi va cherkov ularni tartibga soladi. hukmron cherkov mafkurasida tarbiyalangan va har qanday vaqtda dissidentlarni ta'qib qilishni boshlashga tayyor doimiy tashviqotchilar va ma'naviyat nazoratchilari kadrini tashkil qilish orqali ushbu vositadan foydalanish. Ammo bundan tashqari, hech bo'lmaganda qadimgi nasroniy sivilizatsiyasi mamlakatlarida cherkov yana bir qo'shimcha funktsiyaga ega. Uning o'zi to'g'ridan-to'g'ri ekspluatatsiya qilish vositasidir, chunki u xizmatlar uchun to'lovlar, ushrlar, maxsus soliqlar, xayriya ehsonlari va boshqalar shaklida pulni tortib oladi va hukmron sinf ixtiyoriga bir qator foydali daromadlarni qo'yadi. Feodal davrda cherkov hamma joyda yirik yer egasi edi. Hozirgi vaqtda u ba'zi joylarda juda kuchli kapitalistga aylandi. Ingliz cherkovi tarixida qo'shimcha funktsiya ko'pincha asosiy funktsiyani qoplagan. Daromadga intilishda ular aql va qalb ustidan hukmronlik qilishni unuttirdilar. Katolik ingliz cherkovi Evropadagi eng boy edi va bu uni vayron qildi. Uning bepoyon mulklari va muqaddasliklarda to'plangan xazinalari zodagonlarning hasadini uyg'otdi. Mutlaqo pravoslav ilohiyot olimi bo'lgan, lekin eng muhimi, ajoyib bayramlar va halokatli urushlar uchun pulni qayerdan topish masalasi bilan band bo'lgan qirol Rimdan ajralib, sekulyarizatsiyani amalga oshirdi. Sekulyarizatsiya talonchilikka, ya'ni cherkov mulkini uyatsiz talon-taroj qilishga aylandi. Eng taniqli ingliz lordlari bugungi kungacha qadimiy abbey nomini olgan qal'alarga ega. Bularning barchasi talonchilik davri yodgorliklari.

Fransuz inqilobi ruhoniylarning quvnoq hayotiga chek qo'ydi. Hukmron sinflar qo'rqib ketishdi. Ular cherkov faqat kichik o'g'illar uchun pul sigir emasligini, uni olomonni jilovlash va o'rnatilgan tartibni himoya qilish uchun Xudo tomonidan o'rnatilganligini esladilar. 18-19-asrlar oxirida ingliz cherkovi

ierarxiyasi asta-sekin keskinlasha boshladi, tozalash, qayta qurish va o'za'zolaridan hech bo'lmaganda tashqi tartib-qoidalarga rioya qilishni talab qila boshladi. 1832 yilgi parlament islohoti va birinchi marta o'rta tabaqalar hokimiyatga kelganidan keyin bu jarayon tezlashdi. Bu vaqtga kelib burjuaziyaning kadrlari ancha kengaydi. Uning asosiy qismi endi dissidentlikka tegishli emas edi. Ammo u hali ham uning axloqiy ta'siridan xalos bo'lmagan. Burjuaziya hamma narsa kabi cherkovni ham egallab oldi. Aynan u cherkov hayotiga yangi elementni kiritdi, ularsiz cherkov chinakam hurmatli, ikkiyuzlamachilik elementiga aylana olmaydi. O'sha vaqtga qadar anglikan ruhoniylari presviterianlar, baptistlar, metodistlar, kvakerlar va boshqa mazhabchilarni bu fazilatni, yaxshi tartibga solingan jamiyatda foydali po'latni rivojlantirish uchun qoldirgan.

Agar Viktoriya davridagi ingliz burjuaziyasi fanlarning rivojlanishiga chek qo'yishi mumkin bo'lsa, shubhasiz, buni amalga oshiradi. Uning xafa bo'lishicha, bunday to'xtatib turish burjuaziyaning iqtisodiy o'sishining barcha tendentsiyalariga mos kelmaydi. Shunday qilib, ongda hukmronlik qilishda davom etgan cherkov ta'limotlari va inkor etib bo'lmaydigan ilmiy kashfiyotlar natijasida o'z-o'zidan paydo bo'lgan dunyoqarash o'rtasida asta-sekin bo'shliq paydo bo'la boshladi.

Samuel Butler o'z romanida cherkovni o'sha halokatli daqiqada, bo'shliq shunchalik kengayib, chuqurlashib ketganini ko'rsatadiki, ruhoniylarning eng aqlli yoki eng halol vakillarining o'zlari buni payqashdi.

Injil xotiralari asosida, birinchi qarashda biroz sirli bo'lgan sarlavhani ham izohlash kerak. «Barcha badanning yo'li» so'zma-so'z ma'nosini anglatadi: «Barcha tana yo'li». Zaburdan olingan va Anglikan cherkovining dafn marosimida takrorlangan bu iborani «tug'ilishdan o'lingacha bo'lgan yo'l», ya'ni hayot so'zining kengaytirilgan sinonimi sifatida tushunish mumkin. Shuning uchun ruscha tarjimasida ushbu nashrda «Hayot yo'li» deb nomlanadi. Ernest Pontifexning hayot yo'li, boshqacha qilib aytganda, Butlarning o'zi nazarda tutilgan. Bu eng oddiy talqin. Biroq, u roman mavzusini sezilarli darajada toraytiradi va uning avtobiografik momentini ta'kidlaydi.

Amerikalik tanqidchi Butler a.} ning Amerika nashriga Frensis Tereza Rossel so'zlagan so'zboshisi, «Barcha tana yo'li» har kungi odatiy hikoya uchun mos sarlavha bo'lishini ta'kidlagan. Ammo Ernest Pontifex, deydi tanqidchi, shubhasiz, g'ayrioddiy odam va bundan tashqari, juda g'ayrioddiy holatda, shuning uchun kitob «Fenomen, o'ziga xos yagona» deb nomlanishi kerak edi.

Адабиётлар:

1. <https://harvest.usask.ca/handle/10388/etd-07152010-141559>

2. W. Van O'Connor, Butler and Bloomsbury. In: «From Jane Austen to Joseph Conrad», University of Minnesota Press, Minneapolis, 1958.
3. См. О нем «Вопросы литературы», 1966, N 6. стр. 213 – 217.
4. E. Wilson, The Satire of S. Butler, N. Y. 1962.
5. Г. В. Плеханов, Искусство и литература, Гослитиздат, М. 1948, стр. 814 – 815.
6. J. -W. Beach, English Literature of the XIX – early XX centuries. 1789 to the Forst World War, Collier Books, N. Y. 1962, v. IV, p. 196.
7. К. А. Тимирязев, Соч. в 10-ти томах, т. 1, Сельхозгиз, М. 1937, стр. 467.
8. Особенности исторического романа в английской литературе 20 века (infourok.ru)
9. Mansurovna, M. A. D. (2022). the issues of the modern butleriana. International journal of social science & interdisciplinary research ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429, 11(10), 290-293.
10. Mukhiddinova, D. M., Sodiqova, S. T., & Jurayeva, Z. S. (2021). Developing effective communication skills. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(5), 966-972.
11. Mansurovna, M. A. D. (2022). The Book Of» Erehwon» As A Glory Of A Young Writer. Journal of Pharmaceutical Negative Results, 3540-3543.
12. Мухиддинова, Д. (2022). Великие утопические взгляды Сэмьюэла Батлера the great utopian views of Samuel Butler Samuel batlerning buyuk utopik qarashlari. Zamonaviy dunyoda innovatsion tadqiqotlar: Nazariya va amaliyot, 1(28), 270-272.

РЕЗЮМЕ

Ushbu maqolada yozuvchi Samuel Butler o'z romanida cherkovning o'sha halokatli daqiqalarini ko'rsatadi, bu bo'shliq shunchalik kengayib, chuqurlashib ketganki, ruhoniylarning eng aqlli yoki eng halol vakillarining o'zlari buni payqashdi. «Xotima» kabi kitobni faqat kitobxon bolaligidanoq yozishi mumkin edi. «Xotima» so'zma-so'z ma'nosini anglatadi: «Xotima». Zaburdan olingan va Anglikan cherkovining dafn marosimida takrorlangan bu iborani «tug'ilishdan o'limgacha bo'lgan yo'l», ya'ni hayot so'zining kengaytirilgan sinonimi sifatida tushunish mumkin.

РЕЗЮМЕ

В этой статье писатель Сэмюэл Батлер показывает в своем романе те роковые моменты церкви, когда разрыв настолько расширился и углубился, что это заметили сами самые умные или честные представители духовенства. Такую книгу, как «Хатима», мог написать только читатель с детства. «Хатима «буквально означает:»Хатима». Эту фразу, заимствованную из псалмов и повторенную на похоронах Англиканской церкви, можно понимать как «путь от рождения до смерти», то есть расширенный синоним слова «жизнь».

SUMMARY

This article discusses the author Samuel Butler in his novel showing the church at that fatal moment for it, when the gap widened and deepened so much that some of the smartest or most honest representatives of the clergy themselves began to notice it. A book like «The Way of all flesh» could only have been written by a book reader from an early age. «The Way of all flesh» means literally: «The Way of all flesh.» This expression, borrowed from a psalm and repeated in the funeral service of the Anglican Church, can be understood as «the path from birth to death», i.e. as an extended synonym for the word life.